

SERMAYE PİYASALARI VE FİNANSAL KURUMLAR

Ünite-7

Bankalar ve işlevleri

Bankalar gerçek ve tüzel kişilerin tasarruflarını toplayarak bunları gelir sağlayıcı işlere kredi yoluyla kanallandıran, ödemelerde aracılık yapan, para nakli, senet tahsili, emanet kabulü gibi çeşitli hizmetler gören işletmelerdir. Bankalar; şube, bölge yönetim, genel müdürlük yönetim, yönetim kurulu, dış destekli birimlerden oluşmaktadır. Bankaların faaliyetleri 4 safhadan oluşur;

-sermaye koyma -mevduat toplama -kredi verme - faaliyetlerin denetimidir

***Mevduat:** Bankacılığın temel ürünlerinden mevduat daha önce belirlenmiş bir süre sonunda veya istenildiğinde çekilmek üzere bankalara belirli bir faiz karşılığı beklentisiyle ya da faiz karşılığı beklenmeden yatırılan para olarak tanımlanmaktadır.

***Özel cari hesaplar:** Katılım bankalarında açılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesaplardır.

Faaliyetlerine göre bankalar

Ticari bankalar: Ticari bankalar mevduat toplar, kredi verir, yurt içi ve yurt dışından fon sağlarlar. Türkiye’de faaliyet gösteren ticari bankaları da mevduat ve katılım bankaları olarak gruplandırabiliriz. Mevduat bankaları kendi nam ve Hesabı’na mevduat kabul etmek ve kredi kullanımları esas olmak üzere faaliyet gösteren kuruluşlardır. Katılım bankaları ise özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullanımları üzere faaliyet gösteren kuruluşlardır.

Yatırım ve kalkınma bankaları: en önemli aracı kuruluşu olma özelliğine sahiptir. yüksek tutarlı hisse senedi ve tahvil ihraçlarını üstlenen ihtisas sahibi finansal kuruluşlardır. Kalkınma bankaları özellikle gelişmekte olan ülkelerde yatırım sermayesi eksikliğini gidererek, sanayinin gelişmesini hızlandırmak amacıyla faaliyet gösterirler.

Sermayesine göre bankalar:

Kamu özel ve yabancı bankalardır.

Fonksiyonlarına göre bankalar:

Evrensel bankalar: klasik bankacılık faaliyetleridir.

Uzman bankalar: sadece belli bankacılık işlemlerini uygularlar.

Bankaların işlevleri

Bankalar finansal aracılık yapar: Bankacılık sektörünün asli işi finansal aracılıktır.

Bankalar mali bilgi üretir: Bankalar borç verdikleri kişi veya kuruluşların mali durumları hakkında bilgi toplamak, değerlendirmek ve yönetmek zorundadır.

Bankalar kaynak tahsis yapar: Ekonominin ana konusu olan insan toplumlarının üretim, tüketim ve bölüşüm davranışlarının temel belirleyicilerinden biri de kaynak tahsis kararıdır.

Bankalar fiyat bilgisi üretir: Bankalar, borç verdikleri kesimler hakkında ürettikleri mali bilgileri ve diğer risk bilgilerini kullanarak önemli fiyat bilgilerini üretir. Bankalar tarafından üretilen bşlıca fiyat bilgileri, kredi faizi, ücret ve komisyon ve kaynaklara ödenen faiz bilgisidir.

Bankalar risk yönetimi yapar: Finansal aracılık işlevinin zorunlu bir sonucu risk yönetimidir.

Kurumsal çerçeve

Bu bölümün amacı bankalar dışındaki fakat bankacılık sektörünün içindeki tamamlayıcı kurumsal unsurları tanımadır

Gözetim ve denetim sistemi: bankalar faaliyetlerini sağlıklı, etkin ve kârlı bir şekilde yürütmeleri uygun maliyet ve yüksek kalitede hizmet sunmalıdır.

Merkez Bankası: Merkez Bankaları genellikle ekonomideki para politikasını uygular.

Ortak Bilgi Üretme/Saklama Kuruluşları: Bankacılık sektörü borç verdiği kişi ve kuruluşlar hakkında bilgi üretmektedir.ve bu bilgiler ortak bir havuzda toplanıp tüm bankalar tarafından görülüp takip edilebilmektedir.

Meslek Örgütleri: Meslek örgütleri, o mesleğin gelişimi, haksız rekabete yol açacak uygulamaların engellenmesi ve meslek etiğine uygun davranışların geliştirilmesi işlevlerini yerine getirmek üzere oluşturulmuştur

Ekonomik Kararlar: Piyasalara ve Bankalara Yansıması

3 grup altında inceleyebiliriz.

Finansal istikrar: finans sektörünün sağlıklı işlemesi kastedilmektedir.

Para politikası: Para politikası çoğunlukla -ülkemizde olduğu gibi- Merkez Bankaları tarafından uygulanmaktadır.

Maliye politikası: Maliye politikası kamu kesiminin gelir ve giderini hedefleri doğrultusunda deriştirmesidir.

DÜNYADA BANKACILIĞIN GELİŞİMİ

Goldsmith: Tüccarların altınlarını teslim ettikleri tüccarlara verilen addır.

*M.Ö. 3500 Yolları'nda, Mezopotamya'da Uruk'taki Kızıl tapınakta bankacılık işlemlerinin yapıldığını düşündüren tarihsel belgelerin varlığı arkeologlar tarafından ortaya konmuştur.

*M.Ö. 2000'li yıllarda Babil hükümdarı Hammurabi'nin çıkarmış olduğu ünlü Hammurabi Kanunları'nda tapınaklarda yapılacak borç verme işlemleri, borcun tahsil yöntemleri, alınacak faiz oranları ile rehin, ipotek ve kefalet şekillerinin düzenlendiği bilinmektedir.

*İlk kamu bankaları da Eski Yunan'da kurulmuştur. İlk bankacılık krizi de Atina Sitesi'nde yaşanmıştır. Bu kriz bazı borçların affedilmesi ve paranın borçlular lehine yeniden değerlendirilmesiyle atlat ılmıştır

*Lombardlar ve Yahudiler 11. yüzyıldan itibaren faiz yasağından yararlanarak Avrupa'ya yayılmışlar ve ödünç işlerini denetimleri altına almışlardır. Her yerde aynı kaide ve hükümleri uygulamak suretiyle, ticaret ve banka işlemlerinde genellik sağlamışlardır.

*1609'da Amsterdam Bankası kurulmuştur. Amsterdam Bankası sabit nitelik ve değerde hesap parası olarak banka florinin üretilmiştir.

*1619'da kurulan Hamburg Bankası kendisine getirilen Alta'n külçe ve eşyaya karşılık "Marc Banco" üzerinden sabit kıymetli bir hesap açarak işlemlerini yürütmüştür. Aynı dönemlerde Venedik Bankası çek ve banknot kullanmana yol açan Contadi di Banka sistemini geliştirmiştir.

***İngiltere Bankası (Bank of England) 1664'te kurulmuştur. Bu banka ilk merkez Bankası'dır.

***Amerika'daki modern bankacılık, 1782'de Bank of North Amerika'nın kurulmasıyla başladı.(abd merkez bankası 1913 te kuruldu)

*abd de 1933 tarihinde 1863 tarihli Bankacılık Kanununu günün koşullarına uydurmak amacı ile kabul edilen 1933 Bankacılık Kanunu, mevduat sigorta kurumunun kurulmasına olanak verdi.

*20. yüzyılda dünya bankacılık sektöründe meydana gelen en önemli olay ABD Bankaları'nın hızla yayılmasıdır.

*1929 krizinde çok sayıda bankanın iflas etmeye başlaması nedeniyle 1933 Yılı'nda Bankacılık Kanunu çıkarılmış ve bu kanuna istinaden Federal Mevduat Sigorta Kurumu kurulmuştur

*II. Dünya Savaşı'ndan sonra IMF ve Dünya bankası kurulmuştur

* IMF, ödemeler dengesi açığı olan ülkelerin kısa vadeli finansman açığını karşılamak amacıyla kurulmuş; Dünya Bankası ise, Avrupa'nın yeniden inşası ve kalkınması için Gerekli olan uzun vadeli finansmanı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

* 1980'lerde bilgisayar teknolojilerinin yaygınlaştığı bankacılıkta, 1990'lar internet bankacılığın ve elektronik bankacılık ürünlerinin hızla yayıldığı bir dönem olmuştur. 2000'li yıllar bankacılık sektörünün yoğun rekabet içine girdiği, bireysel bankacılık hizmetlerinin ve elektronik para ve elektronik bankacılık hizmetlerinin önem kazandığı bir dönem olmuştur.

TÜRKİYE'DE BANKACILIĞIN GELİŞİMİ (1923-2011)

Osmanlı Döneminde Bankacılığın Gelişmesi

Kaime: Osmanlı imparatorluğunda ilk kağıt paraya verilen isimdir(1840)

*Osmanlı imparatorluğunda ilk banka 1847 Yılı'nda kurulmuştur.

* Osmanlı bankasının en önemli özelliği para basma ayrıcalığının olmasıdır.

*1856-1923 yılları Arasında kurulan bankalarda yabancı sermayeli bankalar çoğunluktadır

Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1932)

***1923 İzmir iktisat kongresinde banka kurma fikri ortaya atılmıştır ve bu doğrultuda 1924 Türkiye iş bankası kurulmuştur.

*1925 te Türkiye sanayi ve maadin bankası kurulmuş

*1927 Yılı'nda Emlak ve Eytam Bankası kurulmuştur. Banka, 1946 Yılı'nda Emlak ve Kredi Bankası'na dönüştürülmüştür.

***1930 Yılı'nda T.C. Merkez Bankası kuruldu,

Özel Amaçlı Devlet Bankaları'nın Kurulduğu Dönem (1933-1944)

Bu döneme dünyada yaşanan ekonomik kriz damga vurmuştur. bu dönemde, Sümerbank (1933), Belediyeler Bankası (1933), Etibank (1935), Denizbank (1937) ve Halk Bankası ve Halk Sandıkları (1938) kurulmuştur.

Özel Bankaları'n Geliştiği Dönem (1945-1959)

Yapı ve Kredi Bankası (1944), Garanti Bankası(1946), Akbank (1948), Pamukbank (1955) ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (1950) bu dönemde kurulmuştur.

Planlı Dönem (1960-1980)

planlı dönemde 5'i kalkınma ve 2'si ticaret olmak üzere toplam 7 yeni banka kurulmuştur. Bu dönemde kurulan kalkınma bankaları, T.C. Turizm Bankası (1962), Sınai Yatırım ve Kredi Bankası (1963), Devlet Yatırım Bankası (1964), Türkiye Maden Bankası (1968) ve Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (1976) bu dönemde kurulan ticaret bankaları ise Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası (1964) ve Arap Türk Bankası (1977)'dir. Kalkınma Bankaları'nın kurulması ile ilgili ilke kararları kalkınma planlarında yer almıştır

Serbestleme ve Dışa Açılma Dönemi (1980-2001)

*1994 yılı finansal sektör ve bankalar açısından risklerin büyük ölçüde zarara dönüştüğü bir yıl olmuştur

*1998-1999 Yolları'nda sektörün kurumsal yapısını ve mevzuatını iyileştirmeye dönük çok sayıda düzenleme yapılmış ve finansal sektör reformu açısından önemli adımlar atılmıştır.

*2000 yılının Kasım Ay'ında yaşanan dalgalanmayla 2001'de ekonomik kriz patlak vermiştir

*Nisan 2001'de ekonomideki yapısal sorunları gidermek ve finansal sistemin mali yapısını güçlendirmek amacıyla, Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı uygulamaya konulmuştur.

Yeniden Yapılandırma (2001-2002)

*TMSF bünyesindeki bankaların sorunlarının çözümü

*Kamu Bankaları'nın yeniden yapılandırılması

*Özel bankaların sermayelerinin güçlendirilmesi

*Banka gözetim ve denetim yapısının güçlendirilmesi

YAPILANDIRMA SONRASI DÖNEM (2002-2008)

*büyüme ve gelişme dönemidir.

***2002-2008 Döneminin Karakteristikleri

*Uluslararası Standartlar benimsenmiş

*Yabancı sermaye girişi olmuş

*Sektörde hızlı büyüme

*Artan özel sektör fonlaması

KÜRESEL KRİZ DÖNEMİ (2008-2011)

*Küresel Kriz Eylül 2008'de ABD'nde büyük bir Yatırım bankası olan Lehman Brothers'ın batışıyla beraber kamuoyunun ilgi Alanı'na girmiştir. Krizin nedenleri:

-Bankacılık sektörünün gözetim ve denetimi etkin bir şekilde yapılamamış ve bankaların adlıkları risklerin boyutu yanlış değerlendirilmiştir.

-Bankacılık sektörünün risk yönetim mekanizmaları yetersiz kalmış; özellikle alınan risklerin fiyatlaması doğru yapılamamış ve riskler yönetilememiştir.

-Bankacılık sektörünün sermaye yeterliliğinin, finansal istikrarı korumadaki gücü göz ardı edilmiştir.

*Küresel Kriz sürecinde Türkiye'de bankacılık sektörü son derece olumlu bir performans sergilemiştir. bankacılık sektörü mali gücünü korumuş ve ekonomiyi finanse etmeye devam etmiştir.

* küresel kriz sürecinde bankacılık aktifleri 700milyar TL den 1150tlye yükselmiştir

*Küresel Kriz süreci incelendiğinde, bu süreçte ülkemizde bankacılık sektörünün özkaynaklarının 80 milyar T'den 135 milyar TL'ye yükseldiği ve sermaye yeterlilik Oran'ının da yüzde 17 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir.